

OSMANLI DEVLETİ'NDE GÜZEL SANATLARA VERİLEN ÖNEM

DOÇ. DR. RESSAM BERKE İNEL

Gölcük'te doğan sanatçı, 1968 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Mimar Sinan Üniversitesi Resim Bölümü'nden mezun oldu. 1968-1971 yılları arasında öğretmenlik yaptı. 1984 yılında, Y.Ü Güzel Sanatlar Bölümü'nde göreve başladı. Aynı okulda 1989 yılına kadar serbest resim dersleri verdi. 1987 yılında M.S.Ü "doktoraya eşdeğer yeterlilik" diploması aldı. Sanat müzeleri ve galerilerinde mesleği ile ilgili incelemelerde bulundu. Bu araştırmaları, sanat dergilerinde, sanat ve fikir yazıları ile değerlendirdi. Sanatçı, şimdiye kadar 15 kişisel sergi açtı ve 60'ın üzerinde karma sergiye katıldı. Berke İNEL, bu alanda çeşitli ödüller aldı. 1996 yılında M.S.Ü'den doçent ünvanını aldı. Halen Y.T.Ü Güzel Sanatlar Bölümü ve Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde hocalık görevine devam etmekte, akademik ve sanat çalışmalarını sürdürmektedir.

Sayın Konuklar, Sayın Katılımcılar ve Düzenleme Kurulunun Sayın Üyeleri, hepinizi saygı ve sevgilerimle selamlarım.

Sempozyumda, Osmanlı'nın Kültür Dünyası, tüm kurum ve kuruluşlarıyla tarihi, siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlarıyla mercek altına alınıp incelenirken, bir sanatçı ressam ve eğitimci olarak ben de Osmanlı dünyasında her zaman yaşanan ve önem verilen "Sanat" olgusuna değinmek istiyorum.

Konu başlığım; "Osmanlı Devleti'nde Güzel Sanatlara Verilen Önem, Türk Resim Sanatının Çıkış Noktası, Batı Etkisinde Gelişmesi ve İlk Türk Primitifleri" olacaktır. Gerek Osmanlı'nın devlet mekanizmasında gerekse halk sanatı içinde Sanat'ın her dalına verilen önem dolayısıyla, çok çeşitli alanları kapsadığından, ben burada vaktimizin darlığı nedeniyle yalnızca kendi branşımınla da bağlantılı olduğundan minyatür ve resim sanatıyla, güzel sanatları sınırlamak istiyorum. Osmanlı Devletinde sanata verilen önem devrin sosyo-politik, psiko-sosyolojik şartları göz önüne alındığında daha iyi anlaşılacaktır.

Diğer bütün devlet düzenlerinde olduğu gibi, Osmanlı'da sanat, devletin yaşadığı siyasi ve sosyal değişimlere paralel olarak, gelişme ya da duraksama göstermiştir. Tarih değişmektedir, devletler yerlerini yeni kurulan devletlere bırakmaktadır ve sanat da bu değişimlerin rüzgarıyla, farklı akımlar ve farklı tekniklerle yerini değişimlere paralel olarak almaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu, kültürel ve sanatsal kimlik katmanlarında, çok çeşitli uygarlıkları barındırmış, çok sayıda dini ve etnik grubu birleştirmiş büyük bir devlettir.

Osmanlı'nın Tarihi gelişimi, bilindiği gibi Osman Gazi tarafından 1299'da İznik civarında, Söğüt kasabasında kurulmuştur. Sırasıyla 1326 Bursa, 1331 İznik, 1361 Edirne, daha sonra Rumeli

*Kanuni Sultan Süleyman'ın bir elçiyi kabulü (detay)
Nüzbet (el-esrar) ül-Abbar der*

fetihleri ve 1453 İstanbul'un alınışı ile Osmanlı'nın başkenti İstanbul olmuştur. Bu şehrin tarihi dokusu, görkemi bütün sanat olaylarının bu ortamda yoğunlaşmasına sebep olmuş ve İstanbul ve Devlet-i Şahane sanatın gücünü, kendi potansiyellerinde birleştirmiştir. Sanatçıların Batı'da, derebeyi ve zenginlerden gördüğü himaye, Osmanlı'da bizzat devlet tarafından sağlanmıştır. Saray stüdyoları kurulmadan çok önce Osmanlı'da usta-çırak ilişkisi vardı ve buna Ehl-i Hiref adı veriliyordu.

Osmanlı Sanatında büyük bir yer işgal eden minyatürler, Türk Resim Sanatının klasikleri olarak kabul edilmektedir. Bu yüzey resmi, bir kitabı, madalyonu ya da küçük boyutlu herhangi bir objeyi bezemek amacıyla yapılmış küçük resimlerdir. Bunun örnekleri hem Avrupa, hem de İslam Sanatında görülmektedir.

Türk Minyatürcülüğü, İslamıktan önceki Orta Asya'dan Selçuklulara, Osmanlı Devletinin kuruluşundan İstanbul'un Fethine ve 18. yüzyılın ünlü Lâle Devrine giden süreçte değişik akım üsluplar geçirdi. Türk Minyatürü zaman içinde Arap, İran ve Hint minya-

*Nasub al-Silabi al-Matraki
(1536-1537) İstanbul ve
Galata Beyan-ı Menazil-i
Sefer-i Irakeyn 16. yy.*

türünden ayrılarak farklı bir ekol oldu. Arap minyatürünün taslakçılığından, İran minyatürünün üslupçu ve süslemeci yanından daha farklı bir ekol içinde, Nakkaş Osman, Nigari, Matrakçı, Hasan Paşa ve Levni gibi üstatlarda görüldüğü gibi daha sade ve gündelik yaşamla ilgili konularla bezeli bir üslup içinde oldu. Konuları içinde[şenlikler, bayramlar, ziyafet sofraları, çiçekçiler, balıkçılar, sünnet düğünleri, gül koklayan padişahlar, sedire uzanmış odalıklar, saz çalanlar ve zaferlerin konu edildiği resimler bulunmaktadır.

Parlak renkler, tüm kırmızılar- ki Avrupa'da "Rouge Turc" olarak adlandırılmıştır-, turuncular, morlar minyatüre hakim olan renklerdir.

Osmanlı padişahları arasında, özellikle resim sanatını seven ve yakından ilgilenen Fatih Sultan Mehmet ile Abdülaziz oldular. Fatih, Gentile Bellini'yi saraya davet etti ve ona portresini yaptırdı. Ayrıca Constanzo da Ferrara ve Mostori Pavli'nin öğrencisi Sinan Bey'de portreler üzerinde çalıştılar. Fatih'in ölümünden sonra başa geçen Sultan II.Beyazıd (1481-1512) İstanbul'da sarayda Nakkaşhane kurdu.

Sultan I.Selim (1512-1520) zamanında Safavi ve Memlûk zaferinden

sonra İslam dünyasında kazandığı güçten destek alarak, padişah başkenti bir kültür ve sanat merkezi haline getirdi.

16.yüzyıl ortaları artık, sanatta bir Osmanlı üslubundan bahsedildiği zamanlardır.

Osmanlı donanmasında kaptan olan Nigari (1493-1572) aynı zamanda büyük bir minyatür sanatçısıydı. Sanatçı Paşa Barbaros Hayrettin ve II.Selim'in portrelerini yaptı. Nigari ve onun gibi askerlik mesleği içinde olanlardan anlaşılacağı üzere, ileride Türk Resminde görülecek olan asker kökenli sanatçılar geleneği de başlıyordu.

16. yüzyıl Sultan I.Süleyman (Kanuni) devrinde ise sanatta da bir ihtişam yaşandı. Kanuni'den önceki padişahların Güzel Sanatlara verdiği değer, Kanuni zamanında, doruk noktasına ulaştı ve devlet hazinesinin artmasıyla elde edilen zenginlik Sanat'a da yansdı.

Şimdilerde yurtdışına, ABD'ye götürdüğümüz medar-ı iftiharımız hazineler, hem bu devrin parlak ihtişamını, hem de sanatta varılan zirveyi göstermektedir.

Bu devirde asıl ismi Nasuh Al-Silahi olan "Matraki" büyük bir usta olarak bilinmektedir. Kendisi tarihçi, yazar, kalfigraf ustası, matematikçi ve matrak oyununun mucididir. Matraki hem bir bilim adamı, hem de bir sanatçı olarak kabul edilmektedir.

En çok bilinen eseri: Beyan-i Menazil-i Sefer-i Irakeyn'dir. Sultan Süleyman'ın Irak ve İran seferleri minyatürlerle resmedilmiştir. Matraki'nin ayrıca "Süleymanname"si de vardır.

Nakkaş Hasan tarafından resimlenen üç şahname de önemli minyatür eserlerdendir. Arifi'nin "Süleymanname"sinde ise Balkan şehirlerinin manzaraları vardır. Son şahname ise III. Murat (1574-1581) zamanında Nakkaş Osman tarafından resimlenmiştir. "Hünername" isimli eserde de, yine sultanların gündelik yaşamları minyatürlerle resimlenmiştir.

16. ve 17. yüzyıllarda minyatür sanatındaki görünen üslup, realist tarzdır. 17.yüzyıl ortalarına kadar padişahların yaşamları, hep yazma eserler ile özenle resimlenmiş, bir anlamda belgelenmiştir. Ayrıca Hz.Peygamber'in yaşamından fetihler, bilim adamlarının biyografileri, tabiat ve coğrafya kitapları, estetik kaygılar gözardı edilmeden hep minyatür resimlerle süslenmiştir.

Devlet adamlarının (Nakkaş Hasan gibi) yanı sıra, Süleymaniye Camii'nde ezan vaktini tayin eden (Ahmed Nakşi'ye) yani Muvakkiti'ye kadar her sanatçı ruhlu kişi, minyatür sanatıyla ilgilenmiştir.

Osmanlı'nın III. Ahmet (1703-1730) devri yani "Lâle Devri"nde ise, yine çok önemli bir sanatçı görüyoruz. Bu sanatçı asıl adı Abdülcelil Çelebi olan "Levni"dir. İlk eserlerinden biri "Silsilename"de ilk yirmi Osmanlı padişahının portreleri vardır. Minyatürdeki başlıca yenilik, arka planda görülen perde motifi ile fon anlayışının ve ışık-gölge fikri gibi resim elemanının olmasıdır. Levni de realist bir üslup takip etmiştir.

Sümbülzade Vehbi tarafından hazırlanan "Sürname-i Vehbi" yine bu devrin önemli minyatür eserlerindedir.

Levni, Abdullah Buhari artık minyatürün önemli son temsilcileridir. Levni, Batı etkisiyle tuval resmine de ilgi duymaya başlamıştı. Buhari'de ise kimi kadın figürleri Avrupa Batı resmine yakın görülmektedir.

18. yüzyıl ikinci yarısında saray çevresinde bulunan Osmanlı Ermenisi Refail'de III. Osman ve III. Mustafa'nın resimlerini başarıyla yapmıştır.

18. yüzyıl boyunca İstanbul'un manzarası resim ve gravür olarak, yabancı ressamlar tarafından çokça çalışılmıştır. Mercati, Luigi Mayer, Castellan gibi ressamlar için İstanbul şehri vazgeçilmez bir hazinedir. Castellan 1797'de figür çizmek yasak olmasına rağmen, duvar resimle-

Levni (Yusuf Bey)

rinde insan figürleri çalıştı.

II. Mahmut, Osmanlı Devletinde yeniliklere açık bir padişah, olarak tanınmaktadır (1808-39). Askeri okullar açan padişah pek çok öğrenciyi Avrupa'ya öğrenime de göndermiştir. Yenilikçi padişah ünlü müzisyen Donizetti'yi de bando şefi olarak orduya dahil etmiştir. Müzika-i Hümayun okulunu açan II.Mahmut'un özel kütüphanesi'nde, Fransız düşünür ve yazarlardan Voltaire, Moliere ve Racine gibi büyük ustaların kitapları vardı.

Bu devirde devlet adamlarına takılan "Tasvir-i Hümayun" denilen nişanlarda dahi, minyatür portre resmi bulunuyordu.

İstanbul'da zengin kişilerin evleri ise, "Sultan Şehri" kitabında anlatıldığına göre (J.Pardoe, The City of Sultan, Cilt I-III) tavandan sarkan bez üzerine resimlerle süslü idi. Yine Ortaköy'deki

Seyyit Lokman (1579)
Beyazıt'ın portresi

Esmâ Sultan Sarayında yatak odasında elmaslı bir çerçeve içinde padişahın minyatür portresi bulunuyordu.

Sultan Abdülmecit döneminde, (1839-1861) Tanzimat Fermanı ile Batılılaşma hareketleri başlamıştır. Barok, rokoko süslemeciliği Dolmabahçe Sarayı örneğinde olduğu gibi çokça görülmektedir.

Ferik İbrahim Paşa ve Ferik Tevfik Paşa Avrupa'da ayrıca resim tahsili görürler, memlekete dönünce tuval resmine çalışırlar. 1847'de Mühendishanede ki mimarlık eğitiminde, ayrıca perspektif ve resim teknikleri verilmeye başlanır. 1864'te, Menş-i Muallim Okulu kurulur.

I. Abdülhamit döneminde (1774-1789) Batı tekniğiyle sulu boya, guaj, tempera tekniğiyle eserler verilir.

III. Selim döneminden sonra padişah portrelerinde arka planda, artık manzara görülmektedir. Hadikat-ül Mülük'de Osman Gazi'den Sultan Abdülmecit'e kadar, 31 padişahın sulu boya portreleri vardır. Bunlara "Şemailname" denmektedir.

I. Abdülhamit döneminde görülen

iç süslemeler, II.Mahmut döneminde de devam etmiştir. Atik Valide Camii'ndeki panolarda perspektif, ihmal edilmemiştir.

Duvar resimlerine örnek olarak; Bebek'teki Kavafyan Yalısı, Çengelköy'deki Pavlidis Yalısı, Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, Sadullah Paşa yalısı gibi mekanlardaki süslemeler örnek verilebilir. Ayrıca Konya, İzmir, Kayseri, Antalya, Muğla ve Balkanlardaki pek çok evde duvarlar ve tavanlar resimlerle süslenmiştir.

Osmanlı'da süslemecilik o denli ileri gitmiştir ki, III.Ahmet döneminde, Se-fai isimli sanatçının çekmeceleri lakeli manzaralar bezemesi gibi, çeşitli dönemlerde sanatçılar en küçük objeyi bile resim yaparak, süsleme yoluna gitmişlerdir. Duvar resimlerinin daha sonra yerini tuval resmine bırakması tabiidir ki kolay olmamıştır. Sanatsever bir padişah olan Abdülaziz'in, diğer pek çok padişah gibi, yurtdışından resim satın alması, özellikle Paris ve Londra'dan aldığı resimlerle Dolmabahçe Sarayında, zengin bir galeri kurması ve at üstünde bronz bir heykelini döktürmesi, hayvan heykellerini sarayların bahçesine koyması ve hatta Polonyalı Schlebovsky'ye ısmarladığı büyük kompozisyonların taslaklarını padişahın çizmesi gerçekten şaşırtıcı gelişmelerdir.

Bu arada ressam Preziosi ve Aivazovski gibi ustalar da, İstanbul'da pek çok manzara resmi yapmışlardır.

Artık minyatür resmi zamanını doldurmuştur ama, Mühendishane-i Hümayun'da konulan resim dersleri daha sonra, Mekteb-i Harbiye'de devam etmiş ve resim sanatımızdaki ilk primitiflerle birlikte "pentür" ressamları da Sanat'taki yerlerini alarak şimdiki "Modern Türk Resim Sanatının" temellerini atmışlardır.

İlk yağlı boya ressamlarımızda, estetik ve teknik beraberlik görülmektedir. Osman Nuri, Salih Molla Aşki, Hüseyin

Giritli, Ahmet Bedri, Fahri Kaptan, Münip gibi ilk sanatçılarda saf, temiz bir tabiat hayranlığı vardı ve bu noktada "naif" bir çalışma içindeydiler. Uyguladıkları gerçekçilik bile onlarda adeta kişiliklerine özel sürrealist bir anlayışa yakındır.

Asker kökenli ressamlardan Ahmet Ali Paşa (1842-1906) Şeker Ahmet Paşa adıyla anılmaktaydı. Paris'te Baulangen ve L.Gerome atölyelerinde çalışmıştı. Paris'te 8 yıl kalan sanatçı paşa, resimlerinde kendine özgü bir titizlikle, naif bir üslupla eserler verdi.

Paris'te bulunduğu yıllarda pek çok resim yapan Süleyman Seyit (1842-1913) ve Osman Hamdi, Türk Resminde ikinci kuşak önemli isimlerdir. Osman Hamdi (1833) Güzel Sanatlar Okulu olarak İnas Sana-i Nefise Mektebi Ali'sini kurmuş, müdürlüğünü yapmış ve ayrıca Arkeoloji Müzesi Müdürlüğünde de bulunmuştur.

1885'den itibaren, resim sergileri organize edilmeye başlamıştır. Hüseyin Zekai Paşa (1860-1919), Hoca Ali Rıza (1864-1930), Hasan Rıza (1860-1912), Bahriyeli İsmail Hakkı (1863-1925) Türk Resim Sanatının öncülerinden olmuşlardır.

Son Osmanlı İslam prensi olan Abdülmecid Efendi (1868-1944) ise, sanatsever ve bir kaligrafi sanatçısıdır. Eserleri içinde; Beethoven Sarayda, Goethe ve kendi portresi en tanınmışlarıdır (Abdülaziz'in de oğludur).

Ahmet Ziya Akbulut (1869-1938) askeri okulda öğrenim gördü. Emekli olunca Akademi'de perspektif dersleri verdi. "Sultan Ahmet Camii", "Mihri-mah Sultan Camii" gibi eserleriyle realist bir üslup sergilemiştir.

Müfide Kadri, Güzin Duran portresi ile, Mihri Müşfik ise kendi portresi ile tanınmış sanatçılardır. Ömer Adil, 1921'de İnas Sana-i Nefise Mektebindeki "Bayanlar Atölyede Çalışıyor" isimli resimleriyle ünlendiler.

Osman Hamdi Bey'in kurduğu Sana-i Nefise mektebinden pek çok genç

yurtdışına resim tahsiline yollandılar.

1910'da açılan Avrupa yarışmasına girdiler ve 1914'te I.Dünya Savaşı çıktığında bu sanatçılar yurda döndüler. Dönenler, Ahmet Ali, Hüseyin Zekai, Osman Hamdi üçlüsüne kıyasla çok değişik tarzda çalışmaya başladılar. Uyguladıkları teknik artık Empresyonizm'e yakındı. Galatasaray Lisesi'nde açılan sergide; Halil Paşa, Şevket Dağ, Sami Yetik, Ruhi, Nazmi Ziya, Çallı İbrahim, Avni Lifij, Feyhaman Duran, Namık İsmail ve Hikmet Onat vardı. Çallı, 1914 Empresyonizm'in başında olan bir isimdir. Bütün bu isimler çağımız sanatına doğru ileri adımlar atmış sanatçılardı.

1923'te Misak-ı Milli sınırları içinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile, Türk Resim Sanatı, Batı'ya açılımını devam ettirdi. Modern Türk Sanatının gelişmesi kadar, gelenekseli de koruyan geçmişteki saray (elit) ve halk sanatımızın da unutulmaması için, profesyonelce uygulamalara ortam hazırlayan fakülteler kuruldu. Bu Güzel Sanatlar Fakültelerinde "Geleneksel Sanatlar" bölümünde kıymetli öğretim üyeleri kılavuzluğunda, yeni nesillere geleneksel sanatımız tanıtılmaya ve sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Şimdi bu noktada, bu topraklarda yaşayan herkesin, geçmiş sanat ve kültür değerlerimize saygılı ve duyarlı olması gerekmektedir. Bu duyarlılık, bu sanatlara hizmet ve emek veren, üzerinde yoğun çalışma yapan her sanatçıya hız verecek, onları motive edecektir.

Kültür ve sanata ait, geçmişteki tüm sanat eserlerimize dair, kotlamalar ancak koordineli çalışmalarla, saygı ve sevgi ile gerçekleşecektir.

Dileğim; Sanat'ın birleştirici ve olumlu gücünün her zaman işlevini yerine getirmesi, buna imkan bulması ve insanı güzel değerlerle donatarak yüceltmesidir.

Hepinize saygılar sunuyorum.

KAYNAKÇA

- Turkish Miniature painting/ Nurban Atasoy/ Filiz Çağman
- XII-XII. yy arasında minyatür / Filiz Öğütmen
- Turkish miniatures/ G.M. Meredith-Owens
- Türkische Miniaturei/ by Karin Rührdanz
- Turkish miniature painting/ Metin And
- Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı/ Rüçhan Arık
- Miniatures from Turkish manuscripts/ Nora Titley
- Turkish miniature painting/ Emel Esin
- A history of Turkish painting/by Gürseli Renda
- Çağdaş Türk Resim Sanatı/ Günseli Renda- Turan Erol

GÖSTERİLEN DİALAR*

1. Kanuni Sultan Süleyman'ın bir elçiyi kabulü (detay) Nüzhet (el-esrar)ül- Abbar der Sefer-i Zigetvar adlı eserden, 16.yy Osmanlı (tabtta Kanuni görülmekte)
2. Hüseyin Paşanın Celalilerle yaptığı savaşta ölümü, 16.yy. Osmanlı minyatürü
3. Nakkaş Osman Sürname-i Hümayun İslami Tarikatlar, Sultan penceresinden kutlamaları ve seranomiyi izliyor (The procession of Sheikhs and Dervishes)
4. Ulemalar, bu minyatür iki grup oturan ulemayı hiyerarşi sırası içinde gösteriyor (Scholars-Jurists-Theologians)
5. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Ekmekçiler III.Murat izliyor (The procession of the Guild of Bakers) 16. yy.
6. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Aşçılar (The Guild of Kebab Cooks) III. Murat yine onları seyrediyor. 16.yy.
7. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Balıkçıları (The Guild of Fisherman) 16.yy.
8. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Terziler (Procession of the Guild of Cloth Dealers) 16.yy.
9. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Süleymaniye Camii 16.yy.
10. Nakkaş Osman (Sürname-i Hümayun) Çiçekçiler III. Murat izliyor (Procession of the Guild of Florist) 16.yy.
11. Nigari (Haydar Reis) 16.yy. ortaları Kanuni Sultan Süleyman
12. Nasub al-Silabi al-Matraki (1536-1537) İstanbul ve Galata Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakkeyn
13. Arifi Hüseyin Paşanın Ölümü (1517 Süleymanname'den)
14. Ahmet Ferudun Paşa (1568-69) Büyük vezir Sokullu Mehmet Paşa Kanuni'nin ölümünün sabahında Nüzhet al Abbar Sefer-i Zigetvar'da
15. Seyyit Lokman (1579) Beyazıt'ın portresi
16. Seyyit Lokman (1581) Şehinşabname'den Galatasaray'da gözlem yapan astronomlar
17. Seyyit Lokman (1581) Şehinşabname İstanbul'dan kuyruklu yıldızın görünüşü
18. Seyyit Lokman (1581) Şabname-i Selim Han (The Siege of Halk al Vaad Goletta in Tunisia)
19. Ahmet Ferudun Paşa (1568-69) Macaristan'da Zigetvar macerası Nüzhetü'l Esrar der Sefer-i Zigetvar (Topkapı Sarayı Müz.)
20. Lokman Zübdetüt Tevarih-Nub'un Gemisi (Türk-İslam Eserleri Müzesinde) 16. yy.
21. Lokman Zübdetüt Tevarih- Adem ile Havva ve ikiz çocukları (1583) 16.yy.
22. Seyyit Lokman (1588) Hünername Kanuni Sultan Süleyman ve ordusunun Zigetvar macerası
23. Talikizade (1596) Şabname Kanununun oğlu ile konuşması
24. Darir (1594-95) Siyer-i Nebi Peygamberimizin Doğumu
25. Nadiri Deniz Savaşı Şebname-i Nadiri (1622) 17.yy.
26. Matrakçı (Süleymanname) 2 manzara Cenova ve Nis şehri (Topkapı Sarayı Müz.). 17.yy.
27. Genç Levni
28. Levni Yün Eğiren Kız (A Damsel Spinning)
29. Levni (Yusuf Bey)
30. Levni (Kuşçu)
31. Levni (İranlı Dansöz)
32. Levni (Sürname-i Vebbi) Cirit Oyunu Dikilitaş görüldüyor, 1582'deki bir festival
33. Levni (Sürname-i Vebbi) 1720'deki ışıklı gösteriler
34. Levni (Sürname-i Vebbi) Sultan III.Ahmet'e hediye ve tebrikler, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa sağında ve oğlu solunda, ayakta hizmetkarlar görüldüyor

35. *Levni* 18. yüzyılım ikinci yarısı Sultan II. Mustafa'nın portresi
36. *Sürname-i Vehbi* (1720) Hediyelerin takdimi (The procession of the Guilds)
37. *Sürname-i Vehbi* (1720) (The procession of the Court to the Okmeydanı)
38. *Levni Yeniçeri ağaları* (Sürname-i Vehbi)
39. *Levni Askeri bando* (Sürname-i Vehbi)
40. *Sürname-i Vehbi* (1720) *Levni Okulu Seramoni, Okmeydanında Sultannın mahiyeti*
41. *Levni Okulu* (1720) *Sürname-i Vehbi Altın-boymuz (Haliç) Dansçı ve akrobatlar*
42. *Levni Okulu* (1720) *Sürname-i Vehbi Sultan III.Ahmet önünde Kur'an okunuyor*
43. *Divan-ı İlhami'den iki manzara Sultan III. Selim'in şiir kitabı 1830* (Topkapı Sarayı Müz.)
44. *Nakkaş Atai* (1721) *Hamse'den Boğaz manzarası*
45. *Abdullah Buhari* (1741-42) *Buhari Albümü Yıkanan iki kadın* (Topkapı Sarayı Müz.)
46. *Nakkaş Fazıl Enduruni* (İngiliz Hanım ve Alman genç) *Hubanname ve Zenenname* (1793) (İstanbul Üniv.Küt.)
47. *Mibrişab Sultan yalısından manzara III.Selim zamanı 1789-1807 Topkapı Sarayı Harem kısmı*
48. *Sadullah Paşa yalısından boğaz resmi Çengelköy 19. yy. çeyreği duvar resmi*
49. *Set Köşkünden gece manzarası 19.yy ortaları Yıldız Sarayı*
50. *Başmabeyinci konağı Beşiktaş-İstanbul 19. yy. son çeyreği Alttaki resim: Kız kulesi yağlı boya, Üstte: Sırrı Paşa konağı İzmit 19.yy. ikinci yarısı Yelkenlilerle bir duvar resmi y.boya, Altta: Altunizade konağı bir duvar resmi, Üstte: Kurşunlu Camii Muğla 1850 Deniz manzaralı bir duvar resmi, Altta: Hacı Memişler Konağı Safranbolu bir gece manzarası 19.yy. ikinci yarısı*
51. *Osmanlı Hamdi Silah Satıcısı* (1908) *İstanbul Resim ve Heykel müzesi*
52. *Osman Hamdi Kaplumbağa terbiyecisi* (1906) *yağlı boya (Resm. ve Hey. Müz.)*
53. *Süleyman Seyit Portakallı natüremort Erken 20. yy. yağlı boya*
54. *Salib Molla Aşki* (1890) *Yıldız Sarayı bahçesinden manzara*
55. *Şeker Ahmet Paşa* (1900) *Orman yağlı boya tuval üz.*
56. *Abmet Ali* (1895) *Pastoral manzara* (Ankara Resm.Hey.Müz.)
57. *Abmet Ali* (1904) *Ayvalar natüremort*
58. *Abmet Ziya* (1890) *Yıldız Sarayı bahçesi*
59. *Manzara* (1890)
60. *Şevki* (1891) *Yıldız Sarayı bahçesi*
61. *Ressam İbrahim* (1890) *Iblamur Sarayı*
62. *Süleyman Seyit* (1900) *Sümbüllü natüremort*
63. *Yıldız Sarayı bahçesi, sanatçısı bilinmiyor*
64. *Osman Hamdi* (1906) *Mimozalı kadın* (Osman Hamdi'nin eşi)
65. *Zekai Paşa* (1904) *Natüremort*
66. *Sultan Abdülmecid Efendi* (1922) *Osmanlı prenseslerinin kayık sefası* (Dolmabahçe Sarayı'nda)
67. *Abdülmecid Efendi Erken 20.yy. başı Sarayda Beethoven* (Üniformalı zabıt prensin kendisidir)
68. *Hoca Ali Rıza Boğazda Kırmızı Ev sulu boya*
69. *Hoca Ali Rıza Paşabahçe'den Boğazın görünüşü sulu boya*
70. *Mibri Müşfik kendi portresi y.b.*
71. *İlk kadın ressamlarımızdan Müfide Kadri* (1910) *Feybaman Duran'ın Karısı Güzin Duran'ın portresi pastel*
72. *Ömer Adil* (1921) *Bayanlar atölyede çalışıyor İnas Sana-i Nefise Mektebinde*
73. *Ömer adil* (1921) *Bir anlık bereket yağlı boya*
74. *Abmet Şekür* (1890) *Lefke Kıyıları*
75. *Mibri Müşfik Yaşlı kadın portresi*
76. *Şebzade Abdülmecit Recaizade Ekrem ve Abdülhak Hamit portreleri*
77. *Mibri Hanım Yabancı Sefirin hanımının portresi*
78. *Osman Hamdi Türbedar*
79. *Halil Paşa Han avlusu*
80. *Celile Hanım kendi portresi*
- *) Sn. Berke İnel toplantıda bu diaların tamamını gösterdi. Yazısında sadece bunlardan dört tanesi kendisinin onayı ile kullanıldı. (Yay. not)